

jest i folklor), Kačićeva gledišta o katoličkoj i pravoslavnoj vjeri na Balkanu (*Raskol Istoka i pravoslavno slavenstvo*), te problem specifična Kačićevog jezika kao važna književnog sredstva za pridobivanje širokih čitalačkih slojeva (*Turcizmi i Kačićev leksik*).

Rezultati Perillovih proučavanja ocrtavaju Kačića kao kontradiktornu i pomalo pragmatičnu osobu koja je uspjela ujediniti privrženost tradiciji s tada aktualnim ciljevima vjerske i političke borbe. Autor savjesno analizira Kačićevo bavljenje poviješću, sraz historije viđene očima običnog puka, i one druge historije, skrivene u prašnjavim papirima. Drugim riječima, Perillo je svjestan da se radi o pučkom piscu, ali o izuzetno školovanom piscu koji svjesno odabire široku publiku, kako bi postigao i izvanknjiževne, političke ciljeve. Kačićevo protutursko usmjerenje ne razlikuje se mnogo od npr. Gundulićevog; obojica su espki pjesnici, ali Gundulićev *Osman* mogao je biti djelotvoran isključivo u uskim intelektualnim krugovima, a povijest *Razgovora ugodnog* pokazuje uspješnost Kačićevog recepta u svim slojevima društva. To najbolje pokazuju prepjevi i upotrebe Kačićevog spjeva u evropskoj literaturi. Posebnu je pažnju Perillo posvetio problemu jezika, primijetivši da se tolika popularnost te poezije zasniva i na znalačkoj upotrebi jezika, na svojevrsnoj Kačićevoj *koinè* stvorenoj znalački i namjerno, sa "senzibilitetom lingvista koji je pazio na praktične posljedice".

Upotrebu turcizama Perillo objašnjava ne samo ratničkom terminologijom, nego i Kačićevom željom da djeluje (naročito) i u onim krajevima gdje su turcizmi dio lokalnog govora...

Rinascimento e tradizione sadrži i registar turcizama kod Kačića, te indeks imena.

O Perillovoj bi se knjizi moglo pisati mnogo više nego što nam prostor ovdje dopušta. Još jednom se dogodilo (po drugi put kad je riječ o Perillu!) da je o nekim važnim pitanjima naše književne povijesti prvi put sustavnije progovorio strani slavist. Kačić zaslužuje da ga promotrimo i drugim očima, da zatimimo europsku krležijansku averziju prema junačkoj epici kao balkanizmu i sinonimu zaostalosti. Problem je, naravno, u promje-

ni konteksta recepcije. Morali bismo biti svjesni činjenice da je Kačić objavio *Razgovor ugodni* 1756, dakle četiri godine prije Macphersonovog *Ossiana*...

Na kraju, poželimo da ova knjiga što prije izađe u hrvatskom prijevodu - tako će najviše doprinijeti revalorizaciji Kačića, tako će se najbolje izložiti sudu vremena i domaće slavistike.

IVAN LOZICA

Hrvatske narodne junačke pjesme starijih razdoblja, priredio Eduard Osredečki, biblioteka "Slavenska baština", Hrvatsko štamparsko društvo, Željezno - Beč 1985, 298 str.

Iako se do sada nismo susretali s bibliotekom "Slavenska baština", Hrvatsko štamparsko društvo iz Gradišća (Austrija) poznato nam je preko periodike na gradišćansko-hrvatskom jeziku. Ovo izdanje nije namijenjeno isključivo gradišćanskim čitaocima jer ga izdavač objavljuje na hrvatskom, vjerojatno u težnji da dopre do svih onih koje zanima narodna poezija. Tu težnju možemo samo pohvaliti.

Eduard Osredečki, priređivač ovog izdanja, svoj je izbor hrvatskih narodnih junačkih pjesama (koje smatra "temeljnog vrijednošću u riznici naše nacionalne kulture") popratio čitko pisanim esejem s podnaslovima: *Vrijeme prošlo, vrijeme sadašnje; Svijet narodne epike te Junaci u pjesmi i zbilji*. U *Predgovoru* autor upozorava da ovaj izbor teži da se prilagodi današnjem čitaocu, pa će u tu svrhu kategorizirati primjere narodnog junaštva, uvjetno ih smjestivši u raspon od nekoliko stoljeća. Podsjeća da narodna epika ne živi samosvojnim životom nego da ulazi u kulturnološki krug "od renesansno-humanističkog blještavila Dalmacije do prosvjetiteljskog pragmatizma Slavonije". Građa ovog izbora navela je autora da je tematski klasificira pa on to čini ovim redom: 1. Izbor pjesama o Kraljeviću Marku, 2. Izbor pjesama o hrvatskim velikašima, 3. Izbor pjesama o uskocima i hajducima i 4. Izbor pjesama o ostalim narodnim junacima.

Sastavljač ne pretendira da to postane opća shema klasifikatorima usmene epike. Vremenski raspon koji autor spominje proteže se od bugarščica (ovdje je autoru promakla novija literatura), pa sve do tzv. pučkih pjesama. Sastavljač zbirke odškrinuo je vrata i pučkim pjesmama, pa decentno uvodi u krug narodnih junačkih pjesama i pučku *Jačku Salaškog polja* (Kurelac, *Jačke* 1871.) i nekoliko primjera iz *Lovorika Gradiškoga narodnoga graničarskoga puka br.8* Luke Ilića Oriovčanina (1874).

Osredečki je ovu zbirku namijenio mladom čitaocu onom koji druguje s kompjutorima i magnetoskopom, no tu i tamo potkrade mu se nepotrebna tuga nad definitivno preminulom tradicijom epske pjesme. Na drugom mjestu govori o "infektivnoj civilizaciji" koja mijenja folklor modnim novostima. Da nastavim stilom Eduarda Osredečkog, folklor i noviteti odvajkada su svojevrsni sustanari. Jedni druge ne isključuju. Premda je zaista minulo zlatno doba usmene epike, oni sjajni dani Murkovog lutanja terenom kojem Osredečki posvećuje dosta mjesta, usmena pjesma još uvijek pronalazi svoj kutak izvedbe, često i neočekivan, kao što je nedavno bujanje guslarskih društava, doduše ne u Hrvatskoj.

Mladi su postali "napuknuta karika na mjestu vjekovnog kontinuiteta pjevačke tradicije" pa je dobro što im možemo ponuditi ovako raznovrstan izbor junačkih pjesama. Dopadljivo poglavlje *Junaci u pjesmi i zbilji* pročitat će sa zanimanjem svi oni što rado druguju s poviješću. Osredečki se ovdje, kao i mnogi prije njega, bavi otklonom usmenoknjiževne kreacije od povijesne činjenice. Ta tematika uvijek nađe svoj krug čitalaca.

Sjetimo li se edicije *Hrvatske narodne pjesme* Matice hrvatske, *Junačkih pjesama* (Od I do IV), 1896 do 1899I, te knjige 8 objavljene 1939. s predgovorom Nikole Andrića o Mijatu Tomiću, žao nam je što i Osredečki nije precizniji pa ne navodi izvore pjesama. To sigurno ne bi umanjilo čitljivost ove zbirke a ni njenu popularnu namjenu koju upotpunjuje dobra likovna oprema s brojnim crtežima iz grafičke zbirke Arhiva Hrvatske.

NIVES RITIG-BELJAK

Josip Kekez, *Poslovice i njima srodni oblici*, Zavod za znanost o književnosti, Zagreb 1984, 82 str.

Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu objavio je djelo Josipa Kekeza *Poslovice i njima srodni oblici*. Knjiga ima pet zaokruženih dijelova u kojima su sintetizirane znanstvene spoznaje o povijesti, ulozi, mjestu i vrijednosti poslovice.

U prvom dijelu (*Od prirječja do poslovice - vrste i povijest nazivlja*) riječ je o nazivima ovog kratkog, da ne kažemo najkraćeg, oblika. Uz *prirječje* i *poslovicu*, koji su i najčešći u uporabi u Hrvatskoj, autor navodi i druge kao što su: *prirječ*, *pririč*, *pririječak*, *pririče* i strane: *proverbium*, *dicteria*, *adagium*, *gnoma*. Navodi i reaktivira i termin paremiologija koji označava znanstvenu disciplinu koja tumači, proučava i rješava sva pitanja vezana za poslovice. Govori se i o posebnosti poslovice da bi na kraju taj dugi i podacima gust historijat zanimanja za hrvatske poslovice autor podijelio "književnopovijesno i poetički razložno, u dva dijela". U prvom je riječ o skupljanju i objelodanjanju, a u drugom o prisutnosti i ulozi poslovice u pisanoj književnosti.

U skladu s tim drugi dio (*Susret poslovice s pisanom književnošću sakupljačevim načinom - povijest rukopisnih i tiskanih zbirka*) daje povijest rukopisnih i tiskanih zbirki od 15. stoljeća (od Benedikta Kotruljevića, koji je poslovice umetao u svoje djelo o ekonomskim problemima) do danas (do izbora poslovice Nikole Bonifačića Rožina u ediciji Pet stoljeća hrvatske književnosti).

U trećem dijelu (*Od Baščanske ploče naovamo - poslovice u pisanoj književnosti i jezikoslovnim djelima*) ističe se stilska i poetska uloga poslovice u mnogim književnim djelima, određuju njihova svojstva i pokazuje kako se poslovice funkcionalno uklapa u književnu strukturu. Evo tih autorovih odrednica: "1. Pisana književnost uviđa poučnu primjenu poslovice, posebno književnost srednjega vijeka; 2. pisana se književnost služi poantnim karakterom poslovice, posebno srednjovjekovna i poezija 16. stoljeća; 3. pisana književnost tumači poslovicu spoznajno, od